

Kodėl nepriklausomi gamintojai šilumos kainas didina beveik tris kartus, o kalti lieka šilumos tiekėjai ir šilumos supirkimo tvarka?

Prieš šv. Kalėdas populiariu geriams vaikams rašyti laiškus Kalėdų seneliui ir tikėtis iš jo dovanų. Prieš Naujuosius visi skaito horoskopus ir kitus rašinius. Šventėms prabėgus, populiariu vėl tampa rašyti apie „blogiečius“ šilumos tiekėjus ir tikėtis dovanų iš valstybės bei reguliuojančių institucijų. Panašu, kad tuo ypač mėgsta užsiimti Nepriklausomų šilumos gamintojų asociacijos atstovai bei konsultantai, kurie tik ką šventėms nuvilnijus, vėl visais įmanomais kanalais kaltina šilumos tiekimo įmones neva juos skriaudžiant, gaunant neva nepagrįstus pelnus, kaltina valstybės institucijas bei galiojančius teisės aktus, neva sudarančius nevienodas verslo sąlygas jiems ir šilumos tiekėjams. Ar iš tiesų šie kaltinimai pagrįsti?

Šaltuoju metų laiku didėjant šilumos poreikiui, dėl kuro kainų didėjimo bei būtinumo naudoti dalį gamtinių dujų (kurios, kaip žinome yra gerokai brangesnės), šiek tiek padidėja ir centralizuotai tiekiamos šilumos kaina. Priklausomai nuo įdiegtų sistemų ir nuo miestų specifikos, vienuose Lietuvos miestuose ji padidėja labiau, kituose mažiau, tačiau bendra tendencija išlieka ta pati.

Šalies mastu didžiausią įtaką kainos padidėjimui turi nuo rudens iki maždaug vasario mėnesio brangstantis visų rūšių kuras. Jo brangimas atsispindi ne tik šilumos sektoriuje, bet ir degalinėse, malkų kainoje bei kitur. Šilumos poreikiui patenkinti jau tenka įjungti ir dujinius katilus.

Tuo tarpu Kaune šilumos kainos padidėjimui įtaką daro dar vienas svarbus faktorius – nepriklausomų šilumos gamintojų (NŠG) šilumą tiekiančiai „Kauno energijai“ parduodamos šilumos kaina. Palyginus su 2017 m. gruodžio mėnesiu, 2018 m. sausį ji padidėjo 22,2 proc. ir tai neišvengiamai didino galutinę šilumos kainą vartotojams. Dėl šio padidėjimo NŠG gautų apytikriai 680 tūkst. eurų daugiau, jei būtų perkamas toks pats šilumos kiekis kaip tik praėjusį gruodį. Tačiau visi žinome, kad sausis visuomet būna šaltesnis už gruodį, vadinasi ir šilumos bus nupirkta daugiau. Todėl ir pinigų NŠG gaus ženkliai daugiau.

Vienas NŠG už sausį jo gaminamą šilumą paprašė net 35,5 proc. daugiau, nei gruodį. Tikėtina, kad ši kaina, buvo pasiūlyta suvokiant, kad šiluma iš jo vis tiek bus superkama, nes žiemą šilumos poreikis yra kelis kartus didesnis, nei vasarą, kai jos vartotojams reikia faktiškai tik karštam vandeniui ruošti. Vasarą iš NŠG superkamos šilumos kaina svyruoja apie 1 centą už kilovatvalandę be PVM, tuo tarpu dabar, žiemą, kai kurie NŠG prašo daugiau nei trigubai didesnės kainos.

Stebint tokį ženklų NŠG „Kauno energijai“ parduodamos šilumos kainos padidėjimą, natūraliai kyla klausimas, ar tai nėra NŠG noras „atsigriebti“ vartotojų sąskaita už prarastus vasaros mėnesius, kada šilumos poreikis yra mažas ir visiems gamintojams „vietos po saule neužtenka“? Kai reikiamą šilumos kiekį pagamina dažniausiai pati „Kauno energija“, pagal galiojančią šilumos supirkimo tvarką pasiūlanti mažiausias šilumos kainas?

Atsakymas, ko gero akivaizdus. Ypač žinant, kad biokuro kaina, palyginus su gruodžiu, padidėjo tik 5,9 proc.

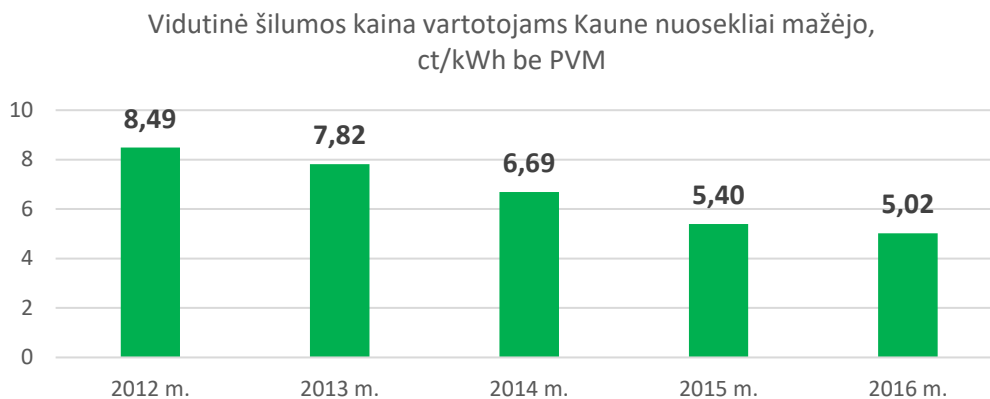
Kita vertus, nepriklausomiems gamintojams ji galėjo ir nepadidėti, nes jie biokuro galėjo nusipirkti anksčiau ir už mažesnę kainą. Tačiau to „papraštams mirtingiesiems“ nėra galimybės sužinoti, nes, pagal šiuo metu galiojančią tvarką, jie neprivalo šios informacijos skelbti viešai.

Tuo tarpu AB „Kauno energija“, kaip ir visi kiti reguliuojami šilumos gamintojai, privalo. Ir skelbia. Savo interneto svetainėje. Tačiau dabar – ne apie tai.

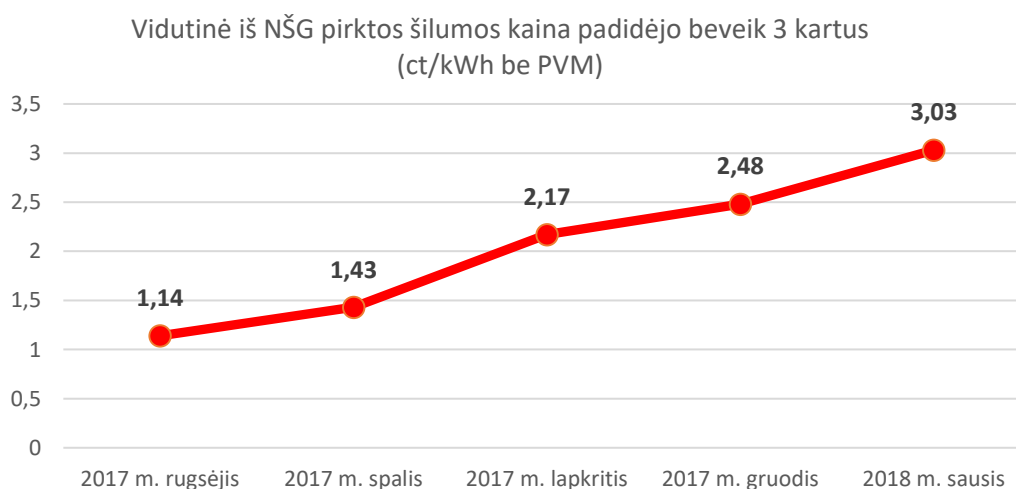
Kaune istoriškai susiklostė unikali situacija, kad šilumos tiekimo įmonė neteko savo pagrindinio šilumos gamybos šaltinio, o mieste ir rajone atsirado 11 nepriklausomų šilumos gamintojų. Kartu su „Kauno energijos“ gamybos šaltiniais, visi gamintojai tarp savęs sudaro itin didelę konkurencinę aplinką, kuri, pagal elementarią ekonominę logiką, turėtų duoti naudą vartotojui. Juk kuo daugiau gamintojų, tuo didesnė konkurencija. Kuo didesnė konkurencija – tuo pigesnė kaina. Kuo pigesnė kaina – tuo geriau vartotojui. Akivaizdu, kad, norint sumažinti kainas ir žiemos metu, Kaunui dar reikia „garantuoti“ konkurenciją ir žiemos

metu, tai yra akivaizdžiai trūksta dar vieno didelio patikimo energijos gamybos šaltinio. Ateityje tokio šaltinio atsiradimas sukurtų rimtą impulsą šilumos kainai mažėti.

Žvelgiant iš ilgalaikės keleto pastarųjų metų perspektyvos, bendrovei „Kauno energija“ vykdant investicijas į biokuro katilus bei vamzdinių atnaujinimą, vartotojams tiekiamos šilumos kaina nuosekliai mažėjo (pavaizduota grafike).

Tačiau nepriklausomi gamintojai, ateidami iš kitų verslų į šilumos gamybos verslą, greičiausiai neįvertino, kad šilumos gamyba yra labai cikliškas verslas. Jei žiemą „po saule sutelpa“ visi (ypač, jei nedirba Kauno termofikacijos elektrinė), tai vasarą – tik vienas kitas. Taigi, faktiškai, įvertinus šilumos poreikį, konkurencija tarp šilumos gamintojų veikia tik šiltuoju metų periodu. Šaltuoju jos faktiškai nėra, nes šilumos poreikis yra didelis. Štai čia ir slypi tikroji priežastis, dėl kurios NŠG taip drąsiai užkelia šilumos kainas šaltaisiais metų mėnesiais. Grafike pateikiame keleto pastarųjų mėnesių vidutinę iš NŠG pirktos šilumos kainą:

Būtent dėl to, kad vasaros metu daugelis NŠG įrenginių yra priversti stovėti, jie ir siekia pakeisti šiuo metu galiojančią šilumos supirkimo tvarką, kuri numato, kad šilumos tiekimo įmonės gali į savo superkamos šilumos kainą įskaičiuoti tik kintamuosius kaštus, t. y. kuro ir kitas eksploatacines sąnaudas. Pastoviuoju kaštų leidžiama neįskaičiuoti, nes jie įskaičiuojami bendrai į galutinę vartotojams tiekiamos šilumos kainą. Būtent dėl to labiausiai ir pyksta nepriklausomi gamintojai, nes taip, anot jų, yra sudaromos nevienodos konkurencinės sąlygos.

Viešojoje erdvėje skaitant bei klausant NŠG asociacijos atstovų viešus pasisakymus apie galiojančią šilumos supirkimo tvarką, susidaro įspūdis, kad siekiama ne tik ją pakeisti, bet galimai net sukurti naują nepriklausomą reguliuojančią instituciją, kuri priiminėtų tik jiems palankius sprendimus. Gal tai ir būtų „paprasčiausias“ sprendimas. Tik ar nebus pamiršti šilumos vartotojai? O jų interesus, pagal esamą situaciją ir Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos reglamentuojančius teisės aktus, atstovauja būtent šilumos tiekėjai.

Viešai kalbėdami apie šilumos sektorių, NŠG visada stengiasi nutylėti, kad šilumos tiekėjams (Kaune – „Kauno energijai“) reikia dar rūpintis ir vamzdynais, kuriais tų pačių NŠG pagaminta šilumą pasiekia vartotojų namus, naujų šilumos vartotojų paieška bei prijungimu, gamybos rezervavimu (tame tarpe ir pačių NŠG rezervavimu be jokio mokesčio), šilumos apskaita, naujų energijos vartojimo efektyvumo direktyvų įgyvendinimu ir kitais Valstybės bei savivaldybių svarbos uždaviniais. Šių temų jie visuomet stengiasi išvengti ir visuomet sako, kad tai – ne jų rūpestis.

Šilumos tiekėjų nuomone, toks NŠG elgesys yra mažų mažiausiai neatsakingas ir netgi negarbingas. Tačiau, argi kam rūpi garbė, kai kvepia gryno pelno pinigais? Garbinga būtų, jei NŠG paimtų į savo rankas visą kurio nors miesto šilumos ūkį ir parodytų, kaip reikia tvarkytis laikantis visos reguliavimo tvarkos. Štai tuomet ir būtų galima paklausti, pagrįsta ar ne šilumos kaina vartotojams, pagrįsta ar ne šilumos supirkimo tvarka.

Ūdrys Staselka

AB „Kauno energija“ atstovas ryšiams su visuomene

Tel. +370 37 30 58 85

Mob. +370 650 96 883

El. p. u.staselka@kaunoenergija.lt